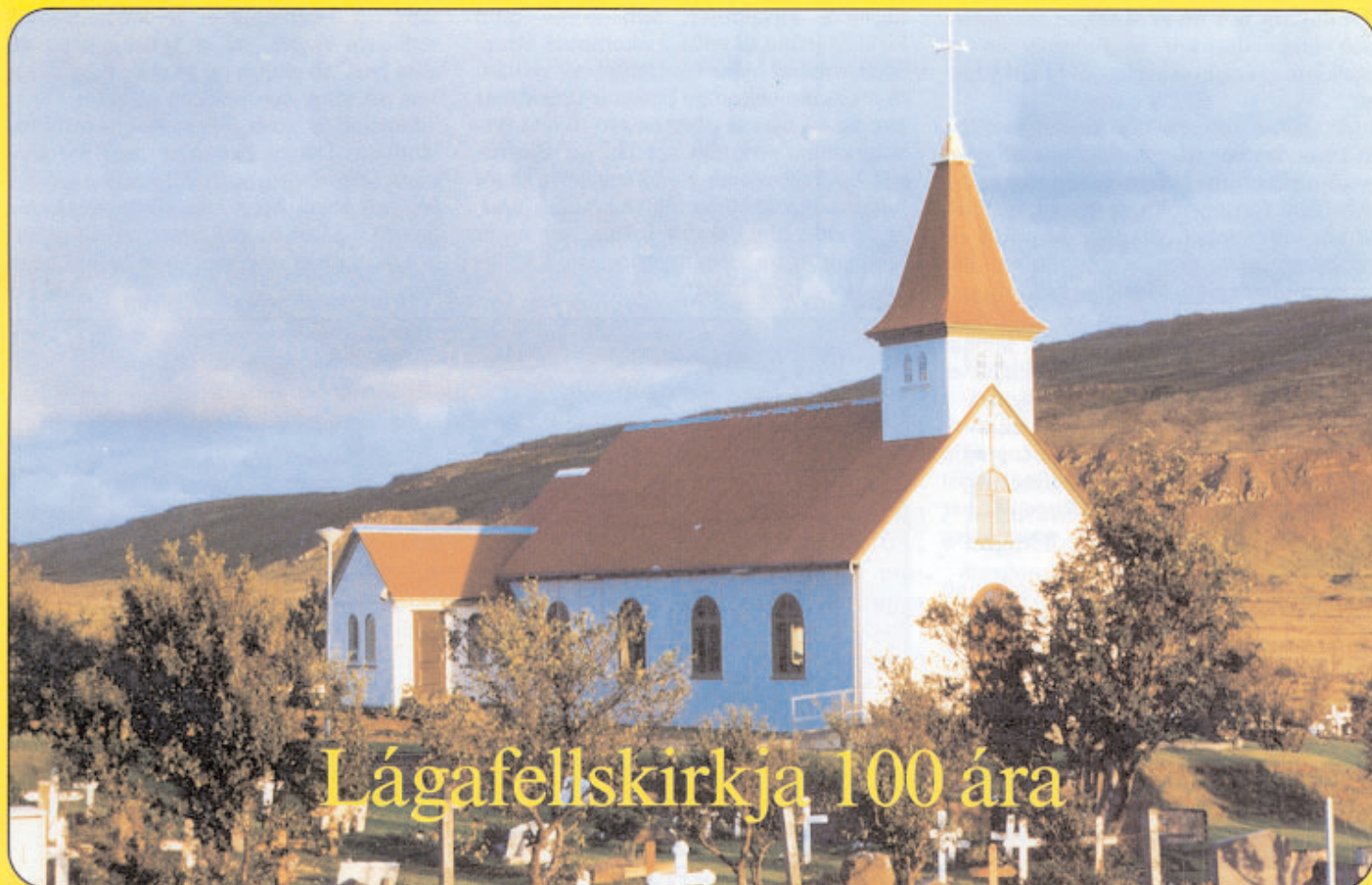

Safnaðarbréf

Lágafellssóknar – vor 1990

Útgefandi: Sóknamefnd Lágafellskirkju.
Umsjónar- og ábyrgðarmaður: Sigurður
Hreiðar Hreiðarsson – Prentun: Prent-
smiðja Frjálsrar fjölmiðlunar hf.

Af fótfunum presti

400 ferfaðmar fyrir
100 krónur

Loftmyndir af
Lágafelli og
nágrenni

Kirkjan sem vex

Brúðkaup á Lága-
felli fyrir 40 árum

400 ferfaðmar fyrir 100 krónur

Varla hefur það farið fram hjá neinum í sókninni að á síðasta ári átti Lágafellskirkja 100 ára afmæli. Þá var ákveðið að gefa út sérstakt safnaðarbréf í tilefni þessara tímamóta, og þykir við hæfi að það líti dagsins ljós nú er stækkun skrudhúss við Lágafellskirkju er fullgerð, en sú stækkun er í raun afmælisgjöf til kirkjunnar.

Á sjálfan afmælisdag kirkjunnar, 24. febrúar, birtist í Morgunblaðinu athyglisverð grein eftir séra Bjarna Sigurdsson frá Mosfelli, fyrrum sóknarprest í Lágafells-sókn, um upphaf kirkju á Lágafelli og viðbrögð þeirra tveggja söfnuða sem þar sameinuðust í einn, Mosfells- og Gufunes-safnaða. Séra Bjarni brást vel við því að skrifa einnig í safnaðarbréfið um upphaf og sögu Lágafellskirkju. Mikill fengur er að báðum þessum greinum sr. Bjarna.

Í raun rekur hann svo vel sögu kirkjunnar allt fram á okkar dag að þar er litlu við að bæta. Þó er það skemmtileg viðbót að geta sýnt mynd af þinglýsingunni, þar sem kirkjunni er afsöluð upprunaleg spilda úr túni Lágafells.

Þeim til glöggvunar sem óvanir eru að lesa handskrift af þessu tagi eða þykir letrið smátt, er rétt að skrifa hér upp texta þinglýsingarinnar:

Eftir ósk Söknarnefndar Lágafellssafnaðar lýsi eg yfir því sem eigandi jarðarinnar Lágafells í Mosfellssveit í Kjósarsýslu, að eg, að tilskildu leyfi og samþykki landshöfðingjans yfir Íslandi sem veðhafanda þessarar jarðar fyrir landssjóðsins hönd, veiti leyfi til að nota megi 400 – fjögurhundrað ferfaðma svæði sem þegar er tiltekið, úr túni nefndrar jarðar fyrir grafreit og kirkjustæði Lágafellssöfnuði til handa gegn 100 – eitt hundrað – króna endurgjaldi eitt skipti fyrir öll af fje Lágafellskirkju. Skal leyfi þetta standa óhaggað hver sem jörð þessa á og eignast kann, svo lengi sem söfnuðurinn vill hafa kirkju á Lágafelli, en verði hún þaðan flutt fellur leyfi þetta burt og ofangreint 400 ferfaðma svæði aptur til jarðareiganda án nokkurs endurgjalds frá hans hálfu.

Þessu til staðfestu er undirskrifað nafn mitt og tveggja vitundarvotta.

p.t. Reykjavík 26. nóvember 1889 – og síðan koma undirskriftir.

Lágafellskirkja hefur með árunum fengið meira land til umráða í Lágafellstúni. Með vaxandi byggð þarf sífellt stærri kirkjugarð, og nýjasta stækkun kirkjugarðs á Lágafelli var vígð á afmælisárinu 1989.

Á fjórum síðum í safnaðarbréfinu miðju má sjá loftmyndir af Lágafelli og nágrenni, teknar á rúmlega fjórutíu ára bili, sú elsta frá árinu 1946. Á þessum myndum má meðal annars sjá þær breytingar sem orðið hafa á aðstöðu kirkjunnar á Lágafelli á þessu árabili. Í miðopnu er loftmynd frá árinu 1986, sem sýnir mestan

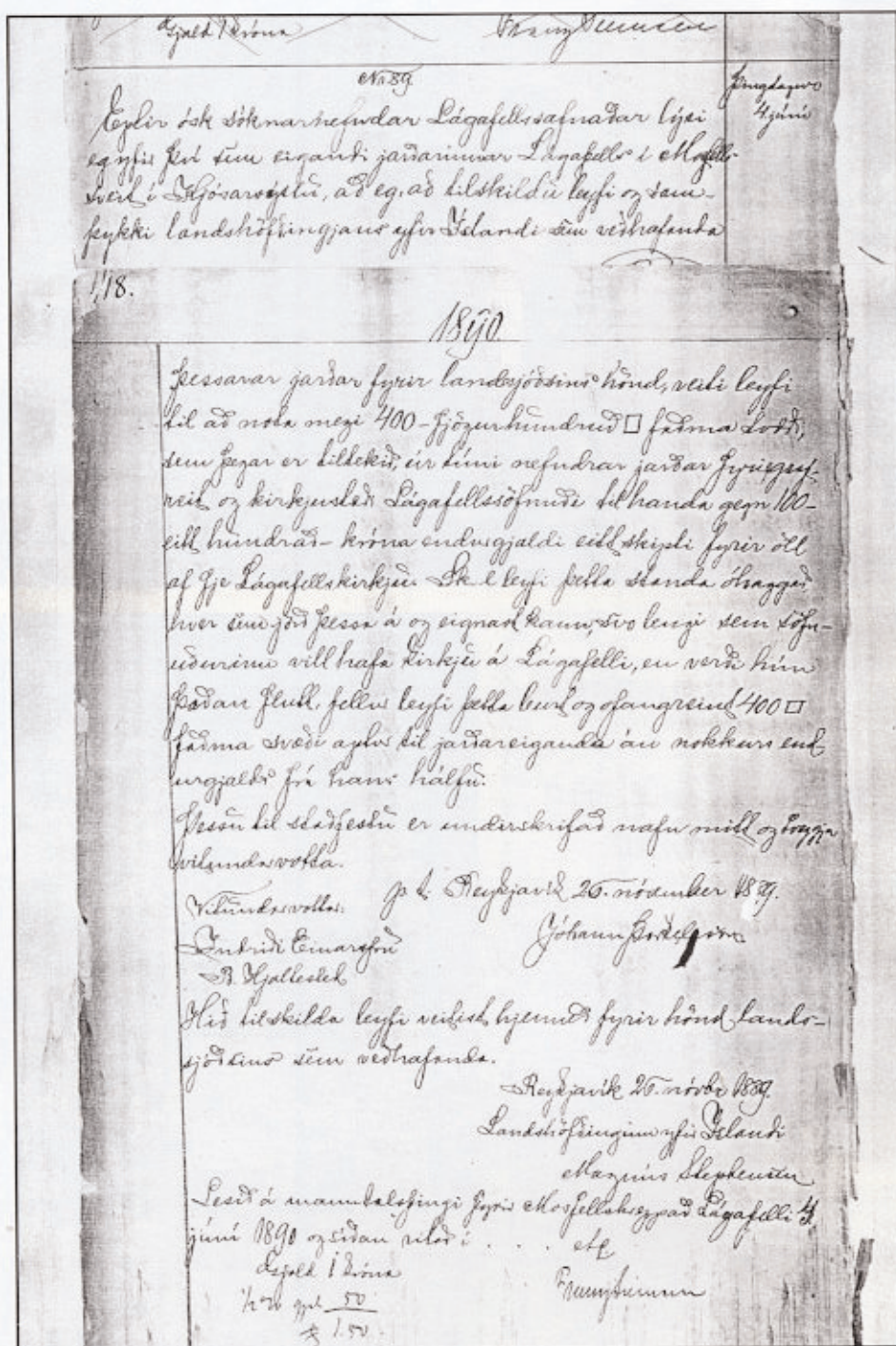
hluta sóknarinnar. Myndirnar eru frá Landmælingum Íslands, merk heimild um það landsvæði er þær ná yfir.

Með stækkun skrudhússins við Lágafellskirkju er fengin mikilsverð viðbót við húsnæði kirkjunnar, sem koma mun kirkjustarfinu til góða á ókomnum árum. Söknarnefnd þykir ennfremur að vel hafi til tekist um teikningu þessarar stækkunar þannig að hún sé síður en svo til lýta fyrir kirkjuna. Arkitekt var Hilmar Björnsson en Trésmiðjan K-14 annaðist smíði hússins, svo og lagfæringu á kór kirkjunnar og eldri hluta skrudhússins, sem nú er í raun orðinn að tengibyggingu milli kirkjunnar og nýja hlutans.

Söknarnefnd hefur hug á að gera þessu elsta húsi sóknarinnar enn frekar til góða. Leitað hefur verið til Björgvins Tómassonar, hljóðferasmiðs, að smíða nýtt orgel í kirkjuna, en núverandi orgel er orðið svo lasið að ögerningur er að halda því við sem sem skyldi. Þá er fyrirbyggjandi að gera þarf við glugga og að mála þarf kirkjuna að utan, svo nokkuð sé nefnt.

Lágafell er einn fallegasti kirkjustaður landsins. Útsýni þaðan er með því fegursta sem gerist, og það er fallett að sjá þangað heim. Megi sem flestir sækja sér fegurð og frið til kirkjunnar að Lágafelli um ókomin ár, svo sem verið hefur í heila öld.

S.H.H.

FYRST SEGIR HÉR AF FÓTFÚNUM PRESTI

Séra Bjarni Sigurðsson frá Mosfelli skráði

I

Þegar Kristján konungur VII. hafði setið tæpan aldarfjórðung í konungs háseti, barst honum bréf frá prestinum að Mosfelli í Mosfellssveit, Böðværi Högnasyni. Segist hann eftir 19 ára þjónustu þar vera orðinn þreyttur og fótíuinn, sé honum næsta óhægt að þjóna útkirkjunni að Gufunesi, ekki sízt þar sem sé yfir þrjár ár að sækja. Biður hann þess lengstra orða, að Mosfells- og Gufunessóknir séu sameinaðar og ein kirkja reist miðsvæðis að Lágafelli, enda eigi sóknarbörn öll næsta hægt um vik að sækja þangað kirkju. Þá sé og á það að líta, að þeim nýtist ein kirkja betur en tvær. Með því að Lágafell sé konungsjörð væri harðla auðvelt að hafa makaskipti á henni og lénskirkjustaðnum Mosfelli. Mosfell sé að vísu sýnu verðmeira en Lágafell, því væri við hæfi að gefa Kálfakot á milli. (Kálfakot hlaut nafnið Úlfarsá upp úr 1930.)

Konungsmenn svara erindi sóknarprestisins furðu greiðlega, og er svarbréfið, þar sem fallið er á málaleitan hans, dagsett í Kristjánsborg á þrettándanum 1774¹.

Tveimur árum seinna rita konungsmenn annað bréf út af þessu sama máli, og eru viðtakendur þess bréfs Thodal stiftamtmaður, sá sem hérna um árið flutti nokkra héra til Íslands, sællar minningar, og Finnur Jónsson Skálholtsbiskup. Er nú komð annað hljóð í strokkinn. Prestaskipti hafa orðið á Mosfelli, og sér nýi presturinn, Jón Hannesson, engin vandkvæði á að vaða þrjár fyrrgreindar ár, auk þess sé sóknarfólki þvert um geð að umgetnar kirkjur séu ofan teknar og ein sókn gjörð úr þeim tveimur með sóknarkirkju að Lágafelli. Er konungi enn ljúft að verða við málaleitan stiftamtmanns og sóknarprestis, og skal því hér eftir allt vera sem fyrr, en engin kirkja rísa að Lágafelli. Og enn er bréf dagsett í Kristjánsborg, hinn 7. júlí 1776².

II

Þannig hafa hugmyndir risið og hnigið í tímans rás. Kirkjur voru reistar og gamlar ofan teknar. Gamlir kirkjustaðir hafa farnir, en nýir orðið til. Með áþekktum hætti hafa kirkjur frá upphafi vega staðið á ýmsum stöðum í þeim byggðum, þar sem nú er Lágafellssókn, samt lengst að Mosfelli. Getið er kirkna á Varmá og í Þerney, og bænhús mun hafa verið í Álfnesi. Kirkja var og á Suður-Reykjum, þó fremur kapella, en hún var af tekin með konungsbréfi 1765³, eða um einum áratug áður en umrædd bréfagjörð fór millum konungs og Mosfellsprests.

En heimildir eru til um bænhús að Lágafelli fyrir aldamótin 1700 eða allmiklu fyrr en umgetin bréf fóru milli landa, en bænhús voru ekki mikils háttar á þeim tímum. Hugmyndin um sameiningu sókna í Mosfellsprestakalli var samt ekki fallin í fyrnsku, heldur átti hún eftir að rætast.

Á 19. öld voru kirkjur hér á landi bændakirkjur eða lénskirkjur. Á ofanverðri öldinni, þegar söfnuðum í landinu hafði vaxið ásmegin með auknu frelsi, var markvist stefnt að

því að söfnuðirnir sjálfir eignuðust kirkjurnar. Það var því í rökréttu samhengi, að kirkjurnar að Gufunesi og Mosfelli voru afhentar söfnuðunum með úttektargjörð 21. október 1885. Gufunessöfnuður brýtur raunar allar brýr að baki sér, því að hann gefur eigendum jarðarinnar eftir kirkjuhúsið, og sóknarmenn „hafa eigi leyfi að reisa þar kirkju, þótt vildu.“ Ljóst var þá þegar til hvers hugur þeirra stóð. Hreyfing var einnig í Mosfellssókn í þá átt að sameina sóknirnar og reisa eina kirkju að Lágafelli. En þar í sókn var einnig harðsnúin andstaða gegn þeirri hugmynd, sem ég hefi gjört nokkra grein fyrir á öðrum stað og ekki verður rakið hér. Þeirri snerru lauk þó svo, að horfið var að þessu ráði, að nokkru leyti fyrir atbeina prófests og biskups. Landshöfðingi var æðstur embættismaður innan lands, og var Lágafellssókn stofnuð með bréfi hans dagsettu 21. sept. 1886⁴.

„Bréf landshöfðingja til biskupsins yfir Íslandi um niðurlagningu Mosfells- og Gufuness kirkna og bygging nýrrar kirkju á Lágafelli. --- Eftir að hafa meðtekið þóknanlegt bréf yðar, háæruverðugi herra, 4. og 14. þ.m.,

Myndin er úr Lágafellskirkju. Ekki er vitað nákvæmlega hvenær hún er tekin, en líklegt að það sé nálægt 1960. Við orgelið situr Hjalti Þórðarson á Æsustöðum, sem var organisti Lágafellskirkju í 45 ár.

og skjöl þau, er þeim fylgdu, vil jeg hjer með samkvæmt tillögu yðar og ályktun hjeradsfundarins í Kjalarnesþingi 10. þ.m. fallast (svo) á: 1. að lagðar verði niður í Mosfells prestakalli kirkjurnar á Mosfelli og í Gufunesi, þó að óskertum rjetti prestsins til prestsmötu af Gufunesi, og

2. að í þeirra stað verði byggð kirkja á Lágafelli, sem sje hæfilega stór fyrir hinar þannig sameinuðu sóknir, eptir nákvæmari ráðstöfun og undir umsjón hjeradsprófastsins."

Árið 1847 hafði Viðey verið lögð til Mosfells, en Brautarholtssókn árið 1880, svo að þrjár sóknir voru í prestakallinu eftir þessa ráðstöfun.

III

En satt að segja blés ekki alls kostar byrlega fyrir Mosfellsprestakalli, þegar fram í sótti, því að tveimur áratugum eftir stofnun Lágafellssóknar var prestakallið með lögum lagt niður. Eru Lágafells- og Viðeyarsóknir lagðar til Reykjavíkur, en Brautarholtssókn til Reynivalla⁵. Þessi lög komu samt aldrei til framkvæmda, og reyndu sóknarmenn að fá Alþingi til að breyta þessari skipan árið 1923 og síðan, en því fékkst þó ekki framgengt fyrir en með lögum vorið 1927⁶, og var prestakallið þá tekið upp aftur að lögum, óbreytt.

Sá hluti Mosfellsþrepps og þar með Lágafellssóknar, sem með lögum hafði verið lagður undir Reykjavík 1923, 1943 og 1953, varð sérstakt prestakall 1971, Árbæjarprestakall, en nokkrum árum fyrir hafði sá hluti prestakallsins orðið sérstök sókn, Árbæjarsókn. Nokkrum árum seinna lagðist Brautarholtssókn til Reynivalla, og Viðey var lögð undir Reykjavíkurprófastsdæmi 1986.

IV

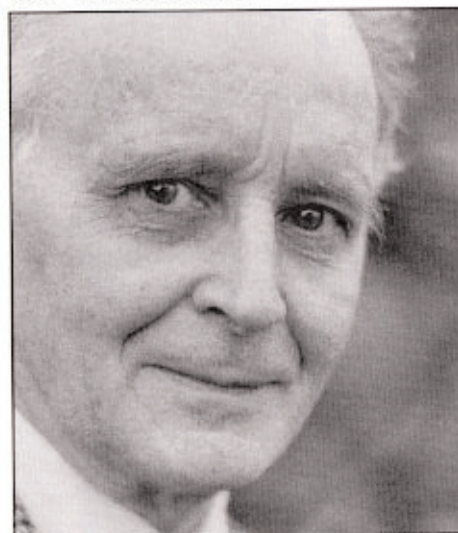
Lágafellskirkja var að verulegu leyti reist árið 1888, og hún var vígð sunnudaginn fyrstan í góu 1889, sem þá bar upp á 24. febrúar.

Hér verður ekki reynt að lýsa kirkjunni eins og hún var upphaflega, það væri of langt mál, enda svipur þess hluta hennar, sem upphaflega reis, enn þá áþekkur því, sem var í öndverðu. Samt skal á það minnt, að hún var í byrjun ekki nema þrjú gluggahöf, hinu fjórða ásamt kór, snyrtingu og skrudhúsi var aukið við 1956. Kórinn var upphækkaður um meira en alin, bogadreginn að framan. Stóð predikunarstóll á þessari upphækkun

fyrir miðju altari og þótti fara miður vel, enda var hann fluttur til við endursmið kirkjunnar árið 1931. Upphækkun kórsins hélzt hins vegar til 1956. Enginn ofn var lengi vel í kirkjunni og var ekki settur þar fyrir en í nóvember 1924, gjöf velgjörðarmanns hennar. Kirkjan var þiljuð innan með „strikuðum borðum“, þ.e. þilborðum. Austurgafi hennar var klæddur jární að utan, þak var einnig járnklætt og kirkjuturn, en að öðru leyti var hún klædd utan timbri, sem hugsanlega hefir verið tjargað. Hún var ekki alklædd jární fyrir en um áratug seinna.

„Kirkjan er yfir höfuð prýðileg og á söfnuðurinn þakklæti skilið fyrir þann áhuga, sem hann hefir haft á að prýða hana,“ segir Þórarinn Böðvarsson, prófastur og alþingismaður í Görðum.

Ekki var hann sérlega fjölmennur söfnuðurinn, sem stóð að smíð þessarar veglegu kirkju. Íbúar sóknarinn-

Sr. Bjarni Sigurðsson frá Mosfelli, höfundur meðfylgjandi greinar, var sóknarprestur í Lágafellssókn frá júní 1954 til ágúst 1976, eða í 22 ár.

ar voru vigsluárið 403 á 53 heimilum. Tvíþýli var á þremur jörðum, Leirvogstungu, Varmá og Korpúlfsstöðum. Langt er nú síðan búskapur eða búseta lagðist niður á mörgum þessara býla. Nokkur þeirra skulu nefnd í þeirri röð, sem þau eru skráð í sóknarmannatali árið 1889: Þerney, Glora, Lækjarkot, Varmá, Lambhagi, Hamrahlið, Eiði, Knútskot, Bringur, Þverárkot, Óskot, Vilborgarkot, Elliðakot. Önnur býli sóknarinnar ber okkur enn dags daglega fyrir augu.

V

Á næstu árum fær söfnuðurinn óskipt lof fyrir viðhald kirkjunnar og umhirðu. Samt fer fljótlega að bera á

leka, einkum við kirkjuturn, og gengur illa að hefta hann. Árið 1904 er svo komið, að ekki verður lengur undan vikizt að gjöra rækilega tilraun til að stöðva leka, sem er á turninum og niður með honum. Einnig þarf að stöðva „innfok“ undir bárujárn á norðurhlið. Er þá um sumarið undinn að þessu bráður bugur.

Ög Lágafellskirkja eldist og fyrnist. Árið 1923 er leki frá turni og fú út frá þeim leka í ýmsum máttarviðum orðinn verulegt áhyggjuefni. Eru þá uppi raddir um að hætta að halda henni við, heldur reisa nýja kirkju og jafnvel reisa hana annars staðar. Aðrir vilja þó reyna að bjarga kirkjunni, annast nauðsynlegustu úrbætur, unz söfnuðurinn hafi bolmagn til að framkvæma gagngerar endurbætur. Ekki rætist samt úr um sinn, svo að 1930 segir, að kirkjan sé „í hrörnandi ástandi“, en fjár er vant í ördeyfu kreppunnar.

Sóknarmenn vita, að ekki verður lengur við unað og bregðast því einarðlega við. Varla er of djúpt í árinna tekið þó að sagt sé, að árið 1931 hafi kirkjan verið endursmiðuð. Er nú sem fyrir, að ekki verður upp talið allt það, sem endurbætt er eða smíðað að nýju. Á nokkur atriði verður þó drepið. Sumir burðarviðir hafa verið endurnýjaðir, einnig hurðir og gluggar. Gamli turninn var rifinn, sá sem aldrei var til friðs, og nýr smíðaður eftir teikningu Guðjóns Samúelssonar, húsameistara ríkisins. Klæðning utan á kirkjunni var endurnýjuð. Öll kirkjan innan hátt og lágt klædd krossviði á gömlu viðarklæðninguna. Kirkjan máluð utan og innan. Nýr ofn settur í hana og nýr reykháfur gjörður, sem stóð vörpulegur, unz hann var rifinn fyrir nokkrum árum. Enda segir prófasturinn, sr. Bjarni Jónsson dómkirkjuprestur, að kirkjan sé nú „sem nýtt hús, traustara og prýðilegra en nokkru sinni áður.“ Kirkjan var endurvígð 29. nóvember 1931.

Hvaðan kom sóknarmönnum fé til þessara framkvæmda? Jú, kirkjugjaldið var „tvö til þrefaldað um margra ára bil.“ Þess er sérstaklega getið, að þeir Kristinn Guðmundsson, kirkjubóndi að Lágafelli, og Lárus Halldórsson, skólastjóri að Brúarlandi, „hafi borið hita og þunga dagsins við framkvæmd þessarar viðgerðar.“

Árin líða, kirkjunni er vel við haldið. Loks er svo gjörð á henni gagnger endurbót og við húsið aukið árið

Tekið á endurvígsludaginn 29. júlí 1956. Þá hafði kirkjan verið lengd og byggt við hana skráðhús, sem ekki var áður. – Takið eftir reykhlánum, sem nú er horfinn, svo og því hve nærri kirkjunni hliðið er. Það var fáeinum árum síðar fært upp að vegi. bls. 11

1956, svo sem fyrr greindi. Þá var og lögð hitaveita í kirkjuna, en raflögn til ljósa hafði verið lögð árið 1946. Þessar framkvæmdir hvíldu mest á formanni sóknarnefndar, Ólafi Þórðarsyni á Varmalandi, svo og samnefndarmönnum hans, Hreiðari Gottskálkssyni á Hulduhólum og Sigsteini Pálssyni á Blikastöðum. Kirkjan var endurvígd öðru sinni 29. júlí 1956. Verður hér staðar numið um þetta efni.

VI

Þá getur hér presta þeirra, sem fyrstir þjónuðu að Lágafelli og fram yfir miðja þessa öld.

Sr. Jóhann Þorkelsson þjónaði kallinu frá 1877, unz hann var skipaður dómkirkjuprestur 2. janúar 1890. Hann sat að Lágafelli frá 1885. Sr. Ólafi Stephensen var veitt Mosfellsprestakall 29. maí 1890 og sat að Lágafelli. Hann fékk lausn frá embætti og hætti prestsskap um sinn 13. jan. 1904. Eftirmaður hans var sr. Magnús Þorsteinsson, er var veitt kallið 18. maí 1904 og þjónaði því til dauðadags 4. júlí 1922. Hann sat að Mosfelli. Sr. Friðrik Friðriksson gegndi að nokkru leyti kallinu fardagaárið 1922-1923, sr. Árni Björnsson, prófastur í Görðum, fardagaárið 1923-1924¹. Sr. Hálfan Helgason var settur til að gegna Mosfellsprestakalli frá 1. júní 1924, en ekki skipaður fyrr en 1927, þar eð óvíst var um framtíð prestkallsins svo sem fyrr greindi.

Hann gegndi kallinu til dánardægurs 9. apríl 1954.

Lágafellskirkja eignaðist fljótt harmoníum, keypt fyrir samskotafé. Hún hefur löngum fagnað því láni að eiga á að skipa góðum söngflokki. Margir mætir menn hafa og verið þar söngstjórar og organleikarar. Þeirra nafntogaðastur er Nóbels-skáldið, Halldór Laxness. „Faðir minn kenndi mér að handleika bæði fiðlu og orgel-harmoníum frá blautu barnsbeini. Ég var hafður til að spila á orgel við messugerðir í Lágafellskirkju þegar ég var tólf ára. Embættið var ekki erfitt hjá mér. Kirkjusókn var dræm.“ Þetta væri því í kringum 1914. En með mestri sæmd og lengst gegndi starfinu Hjalti bóndi Þórðarson á Æsustöðum, í 45 ár, frá 15 ára aldri eða frá miðjum þriðja áratug aldarinnar og fram yfir 1970.

Þess verður lengi minnst með þakkætti, að kirkjan hefir og átt hæk í horni þar, sem er Kvenfélag Lágafellssóknar, eitt elzta starfandi félag sóknarinnar.

VII

Oft er gaman að hnýsast í andrúm horfinna tíma. Á fyrstu áratugum sóknarinnar var sumt það fest á bók við kirkjuvitjun prófasts, sem okkur kann að sýnast forvitnilegt. Nokkur dæmi skulu tínd til:

Kirkjurækni er góð, helgidagavinna er lítið stunduð (1892). -- Sigurði Oddssyni í Gröf finnst of sjaldan

messað, það er 2/3 helgidaga að vetrinum, en annan hvern að sumrinu. Kirkjusókn talin góð (1894). -- Kirkjusókn er talin góð og messuföll eru sjaldgæf. Húslestrum er víðast haldið uppi á vetrum og á helgum dögum að sumrinu. Ónaðsynleg helgidagavinna ekki tíðkuð. Drykkjuskapur tíðkast ekki. Hegðun prestsins er talin góð. Barnauppræðsla er í góðu lagi (1898). -- Kirkjurækni telst eftir ástæðum allgóð og messuföll sjaldgæf. Húslestrum er haldið uppi á mörgum heimilum, en á allmörgum er talinn brestur á því ... Hneykslaleg ógíftra sambúð tíðkast ekki né drykkjuslark né aðrir almennir lestir (1901). -- Kirkjurækni er allgóð, húslestrum er haldið uppi á allmörgum heimilum (1904).

Svo mörg voru þau orð. Síðir breytast, kirkjan stendur og er endurbætt fyrir mætra manna hjálp og fulltingi.

Helztu heimildir:

1. Lovsamling for Island IV, 27-28.
2. Lovs. IV, 356-357.
3. Lovs. III, 525.
4. Stjórnartíðindi 1886, B-deild, 130-131.
5. L. nr. 45, 16. nóv. 1907.
6. L. 31. maí 1927.
7. Fardagar eru fjórir fyrstu dagar í 7. viku sumars, fimmtudagur - sunnudagur. Fyrsti fardagur er aldrei fyrr en 31. maí.

Aðrar heimildir eru skýrslur um kirkjuvitjanir prófata, kirkjuvitjanir biskupa og sóknarmannatal frá 1884 og síðar. Sveinn Nielsson, Prestatal og prófata á Íslandi. Reykjavík. 1949. Björn Magnússon, Guðfræðingatal. Reykjavík 1957.

Kirkjan sem vex

Birgir Ásgeirsson

Lífsreyndur Mosfellingur sagði við mig fyrir nokkrum árum: „Nú eru þeir farnir að byggja í Nátthagnum. Ekki veit ég hvað hann húsbóndi minn hefði sagt!“ – Meitlaður sannleikur. Einfaldur. Djúpur.

Í þeim orðum finn ég líka allan þann sársauka og trega, sem ég hef fundið með fólkinu hér, yfir þeim firnabreytingum sem orðið hafa.

Í þeim orðum sé ég eftirvæntinguna og framsýnina, sem sést í nýju skipulagi og stórfenglegri uppbyggingu.

Í þeim orðum skynja ég glettina, sem einkennir andrúmsloftið í „sveitarbænum“.

En kirkjan stendur í fellinu. Lágafellskirkja. Það hefur hún gert í hundrað ár. Hún hefur heilsað komumönnum að sunnan ofan úr hlíðinni og hún hefur kvatt, þegar lagt var upp. Hún er háleit og vinsamleg ásjóna byggðarlagsins þegar komið er, en sýnist ögn niðurlút þegar farið er. Hún hefur þjónað tveim byggðarlögum og lengi þrem. Sóknarmörk kirkjunnar hafa dregist nokkuð saman, en kirkjan sjálf hefur vaxið, bæði að söfnuði og rúmmáli. Þeir sem koma í kirkjuna vilja helst koma þangað aftur.

Þegar kirkjurnar á Mosfelli og í Gufunesi voru teknar niður samkvæmt bréfi landshöfðingja, voru það snarráðir menn sem reistu nýja. Það hefur því verið gæfa sóknarinnar að eiga sér kirkju til að vera fótस्था og gríðastaður í öllu því umróti, sem átt hefur sér stað hér í sókninni síðasta aldarfjórðunginn. Þegar nýjar sóknir eru settar á fót í Reykjavík, byggja menn fyrst íbúðarhús og flestar þjónustubyggingar tilheyrandi, áður en kirkja er byggð. Í Lágafellssókn er þessu öfugt farið. Jafnvel þótt sókninni verði skipt aftur, sem líklega verður, er önnur kirkja tiltæk á Mosfelli, sem Stefán heitinn Þorláksson, hreppsstjóri í Reykjahlið, bað um að yrði reist fyrir erfðafé sitt.

Nú hefur Lágafellssókn aukist að mannfjölda fimmfalt síðustu 20 árin og telur nú nær 4300 manns. Þessum vexti hafa fylgt miklir vaxtarverkir, sem telja verður eðlilegt. Ekki er þó víst að fólk geri sér almennt grein fyrir því, hversu

miklu umróti það veldur í mannlífinu, þegar slík umbylting lítils samfélags á sér stað.

Enda þótt flestir séu sammála um að uppbygging og þróun byggðarlagsins komi til, fylgir því mikill tregi og jafnvel sársauki, þegar landamerkin færast til, búskaparhættir breytast, eða leggjast

Sr. Birgir Ásgeirsson.

jafnvel niður, nágrannarnir bregða búi, um leið og nýjum andlitum fjölga, fólkið á samkomum og í verslunum þekkist ekki lengur, hagsmunamálin eru ekki lengur þau sömu, áhugamálin ekki heldur og stjórnmálin taka sér nýja viðmiðun út frá bæjarsjónarmiðum en ekki sveitar.

Sú aðgerð flytjast í gamalgróid sveitasamfélag er auðvitað spennandi og eftirvæntingarfull hvíld frá erli borgarinnar. En það koma líka í ljós ýmisskonar óþægindi, þegar á reynir, þegar skepnuhald truflar garðræktina, girðingar umferðina, jarðeigendur byggðarþróun, gamlir síðir framfarir og breytingar.

Samt hefur þetta tekist ótrúlega vel. Sóknin hefur aldrei misst jafnvægið, fólkið hefur lært að setta hin misjöfnu sjónarmið á heilbrigðan hátt, ekki átakalaust en þó farsælega, og börnin hafa aðlagast umhverfi sínu og ná-

grönnum án erfiðleika. Menn sjá að samstaða og skilningur hafa betur áorkað við að móta það frjálslega og skemmtilega andrúmsloft, sem er ráðandi í þessu byggðarlagi og þessari sókn, heldur en tortryggni og mannfælni.

Ég tel það hafa verið gæfu fólksins hér í sókninni að hafa átt sér kirkju, sem landfræðilega, útlitslega og starfslega hefur skipað svo miðlegan sess í lífi íbúanna sem raun ber vitni. Saga kirkjunnar er saga þeirra sem hér hafa búið, barnfæddra og aðfluttra. Sú saga er kjarni þessa samfélags og ofin þeim viðburðum sem skipa þýðingarmestan sess í lífi fólksins, þar sem gleðin og sorgin mætast og eiga sér fyrirheit og frið fyrir þann boðskap, sem ómar frá altari hins gamla guðshúss.

Lágafellskirkja á sér vini á hverju heimili byggðarlagsins. Þeir hafa talið sig eiga misöft erindi til kirkjunnar eins og gefur að skilja, en tilvist hennar og ásýnd, boðskapur og sá sjóður minninga, sem hún geymir fyrir hvern og einn, er ómetanlegur styrkur og andleg stoð, einstaklingum sem söfnuðinum í heild.

Vaxtarverkir hins mannlega samfélags í Lágafellssókn hafa því verið allnokkrir. Þeir ná líka til kirkjunnar, eins og annað, sem fyrirfinnst með söfnuðinum. Þótt hún sé aldargömul er hún enn í vexti. Því er óhætt að segja að hún sé ung og fersk meðan svo er, þótt reynslan sé mikil að vöxtum. Til viðbótar þeim áföngum, sem unnir hafa verið og lýst er annarsstaðar í blaðinu er rétt að geta þess að 1979 hlaut hún viðamikla viðgerð innra sem ytra og 1989 hófst viðbygging við skrudhús, sem lýkur nú á þessu vori og formlega er tekið í notkun á páskaðag.

Vonandi ber söfnuðurinn gæfu til þess að gefa kirkjunni enn meiri vöxt í andsvörum sínum til hennar, þótt það verði ekki endilega bundið rúmtaki þessa húss. Og hverjar svo sem breytingar verða á byggðarluginu yfirleitt, þá er víst að kirkjan í fellinu heldur gildi sínu og verður áfram það skjól og sá gríðastaður, sem hún var reist til að vera í öndverðu.